

Stacy Schiff

CLEOPATRA

CLEOPATRA

Stacy Schiff

**Copyright © 2010 by Stacy Schiff. This edition published by arrangement with
Little Brown and Company, New York, New York, USA**

All rights reserved

CLEOPATRA

Povestea fascinantă a ultimei regine a Egiptului

Stacy Schiff

Copyright © 2013, Editura ALL

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SCHIFF, STACY

Cleopatra: povestea fascinantă a ultimei regine a Egiptului /

Stacy Schiff; trad.: Lavinia Vasile – București: Editura ALL, 2013

Bibliogr.

Index

ISBN 978-606-587-049-9

I. Vasile, Lavinia (trad.)

94(32)“-00“ Cleopatra(0:82-31)

929 Cleopatra

Toate drepturile rezervate Editurii **ALL**.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără permisiunea scrisă a Editurii **ALL**.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside

Romania, without the written permission of **ALL**, is strictly prohibited.

Copyright © 2013 by **ALL**.

Editura **ALL**: Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,

sector 6, cod 060512 – București

Tel.: 021 402 26 00

Fax: 021 402 26 10

Distribuție: Tel.: 021 402 26 30 ; 021 402 26 33

Comenzi: comenzi@all.ro

www.all.ro

Redactare: Delia Petrescu

Tehnoredactare: Liviu Stoica

Corectură: Iulian Curuia

Design copertă: Alexandru Novac

Stacy Schiff

CLEOPATRA

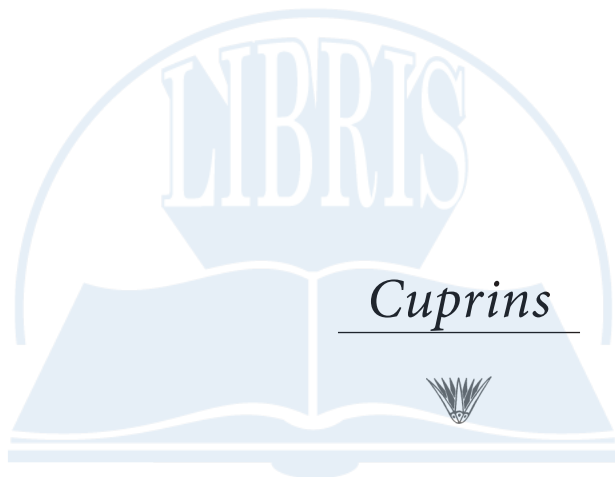
Povestea fascinantă a ultimei regine a Egiptului

Traducere din limba engleză de
Lavinia Vasile

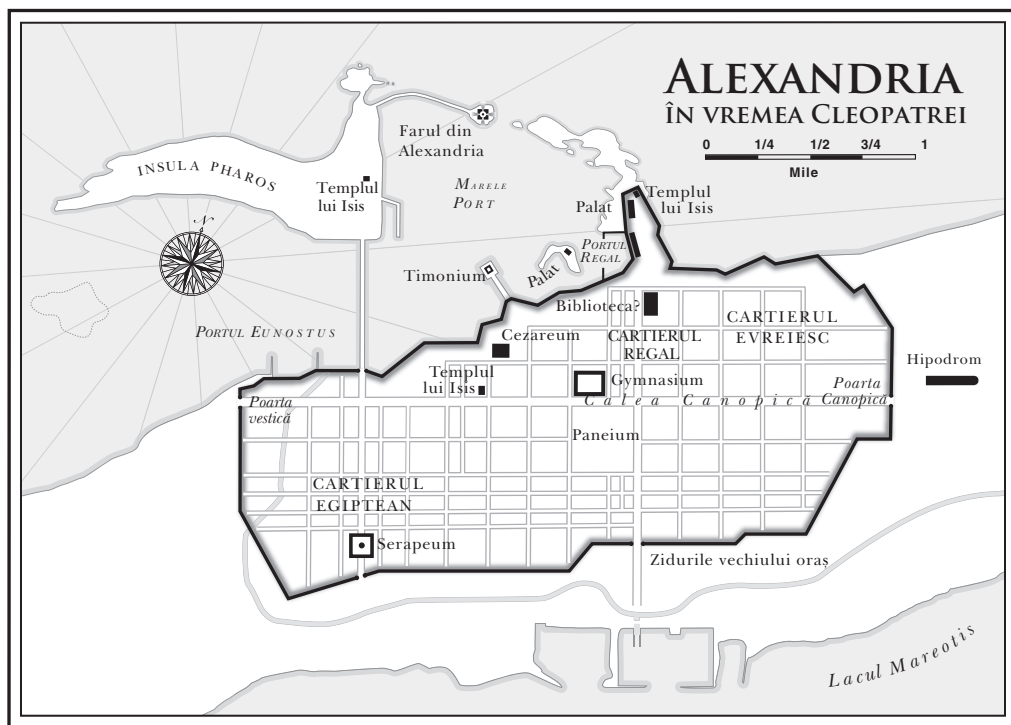

*În sfârșit,
pentru Max, Millie și Jo*

Cuprins

CAPITOLUL I	<i>Egipteanca</i>	13
CAPITOLUL II	<i>Morții nu mușcă</i>	22
CAPITOLUL III	<i>Cleopatra îl vrăjește pe bătrân prin magie</i>	49
CAPITOLUL IV	<i>Epoca de aur n-a fost niciodată epoca prezentă</i>	86
CAPITOLUL V	<i>Omul este prin definiție o creatură politică</i>	116
CAPITOLUL VI	<i>Adesea, trebuie să schimbăm direcția pânzelor când dorim să ajungem în port</i>	150
CAPITOLUL VII	<i>Un subiect de bârfă pentru întreaga lume</i>	177
CAPITOLUL VIII	<i>Legături ilicite și copii din flori</i>	207
CAPITOLUL IX	<i>Cea mai ticăloasă femeie din istorie</i>	241
	<i>Mulțumiri</i>	279
	<i>Note</i>	281
	<i>Bibliografie</i>	302
	<i>Index</i>	305
	<i>Despre autoare</i>	341

I

EGIPTEANCA

*Trăsătura cea mai valoroasă a omului este simțul
de a discerne ceea ce nu trebuie să creadă.*

Euripide

Una dintre cele mai faimoase femei care au trăit vreodată, Cleopatra a VII-a a condus Egiptul timp de douăzeci și doi de ani. A pierdut un regat, l-a recâștigat, aproape că l-a scăpat din nou printre degete, a clădit un imperiu și apoi a pierdut totul. Considerată încă din copilărie reîncarnarea zeiței Isis, regină la optsprezece ani, celebritate curând după aceea, Cleopatra a făcut obiectul speculațiilor și al bârfelor, fiind venerată și privită ca o adevărată legendă chiar din timpul vieții. La apogeul puterii sale a controlat realmente întregul țărm estic al Mediteranei, ultimul regat măreț aflat sub puterea unui cârmuitor egiptean. Vremelnic, ea a ținut în mâini soarta întregii lumi occidentale. A făcut un copil cu un bărbat însurat, și alți trei, cu un altul. A murit la treizeci și nouă de ani, cu o generație înaintea nașterii lui Hristos.

Evenimentele tragice, de mari proporții, și cu urmări dezastruoase, conso-lidează faima unei celebrități, iar sfârșitul Cleopatrei, putem spune, a fost deo-putrivă brusc și senzațional. De atunci, regina Egiptului a rămas adânc întipă-rită în imaginația noastră, a tuturor. Mulți oameni au vorbit în numele ei, in-clusiv cei mai mari poeți și dramaturgi ai lumii; de două mii de ani îi tot atri-buim diverse afirmații. De-a lungul istoriei, numele Cleopatrei fie a fost folosit ca un clișeu, fie a devenit, pe rând, sinonim cu un asteroid, un joc video, cu o țigară, cu un aparat de jocuri de noroc, un club de striptease sau cu Elizabeth Taylor. Shakespeare este cel care a demonstrat diversitatea infinită a imaginii Cleopatrei, dar nici măcar el nu și-a închipuit ce avea să urmeze.

În ciuda numelui nepieritor, înfățișarea Cleopatrei rămâne neclară. Cu toate că reprezintă una dintre cele mai recunoscute figuri din istorie, abia dacă știm cum arăta cu adevărat. Doar monedele cu portretul ei – bătute în timpul vieții sale, și pe care, după toate probabilitățile, le-a aprobat ea însăși – pot fi acceptate drept dovezi autentice. Noi ne-o amintim din cele mai greșite motive. O suverană capabilă, cu un ochi pătrunzător, Cleopatra a știut să construiască o flotă, să înăbușe o insurecție, să controleze moneda țării și să potolească o foamete. Un distins general roman a garantat pentru priceperea ei în chestiunile militare. Chiar și într-o vreme când femeile conducător nu erau o raritate, ea a ieșit în evidență, fiind unica femeie din Antichitate care a condus singură un regat, jucând cu adevărat un rol în politica occidentală. A fost infinit mai bogată decât oricine altcineva din zona Mării Mediterane. Și s-a bucurat de un prestigiu mult mai mare decât oricare altă femeie de vârsta ei, după cum bine i s-a amintit unui rege rival atunci când, cuprins de furie, a cerut, în timpul șederii Cleopatrei la curtea lui, să fie asasinată. (Ținând cont de statutul ei, nici nu se punea problema.) Cleopatra s-a tras dintr-un lung șir de criminali și a păstrat cu fidelitate tradiția de familie, dar, pentru timpurile și locul în care a trăit, s-a comportat surprinzător de bine. Cu toate acestea, rămâne cunoscută ca o depravată ispititoare și nu va fi pentru ultima oară când o femeie foarte puternică este transformată de istorie într-una scandalos de seducătoare.

Ca toate destinele menite să fie immortalizate în versuri, cel al Cleopatrei a fost presărat de dezamăgiri, de sușuri și coborâșuri. A copilărit într-un lux de neegalat, dar va moșteni un regat în declin. Timp de zece generații, strămoșii familiei sale se încoronaseră faraoni. Ptolemeii erau, în realitate, greci-macedoneni, ceea ce o face pe Cleopatra să fie tot atât de „egipteancă” precum Elizabeth Taylor. La optsprezece ani, împreună cu unul din cei doi frați ai ei, în vârstă de numai zece ani, a preluat controlul unei țări cu un trecut însemnat și un viitor greu și nesigur. O mie trei sute de ani o separau de Nefertiti. Piramidele – pe care Cleopatra nu se poate să nu i le fi arătat lui Cezar – erau, încă de pe atunci, pline de însemnări și mângălituri. Sfinxul trecuse deja printr-o restaurare majoră, cu o mie de ani în urmă. Iar gloria de odinioară a mărețului Imperiu Ptolemeic începuse să apună. Cleopatra a atins vârsta majoratului într-o lume umbrită de Roma, care, în timpul copilăriei sale, își extinsese autoritatea până la granițele egiptene. Pe când avea unsprezece ani, în celălalt capăt al lumii, Cezar le reamintea ofițerilor săi că, dacă nu purtau războaie, dacă nu obțineau bogății și nu-și impuneau supremația asupra altor popoare, nu erau romani adevărați. Un suveran răsăritean care a dus, la rândul lui, o bătălie plină

de eroism împotriva Romei, a formulat într-o manieră diferită ceea ce avea să devină cea mai grea încercare a Cleopatrei: romanii aveau temperament de lupi. Îi urau de moarte pe marii regi. Întregul lor avut îl obținuseră prin jaf și prădăciuni. Erau destinați să cucerească tot ce era de cucerit, să profite de orice împrejurare și aveau „fie să distrugă tot, fie să piară în tentativa lor“. Implicațiile pentru ultima țară bogată din sfera Romei erau clare. Egiptul se remarcase prin talent și agilitate în arta negocierii, păstrându-și, în mare parte, autonomia. În plus, se amestecase deja în treburile Romei.

Pentru o sumă exorbitantă, tatăl Cleopatrei își asigurase titlul oficial de „prieteni și aliat al poporului roman“. Fiica lui avea să descopere că prietenia cu poporul acela și cu senatul său nu era suficientă. Trebuia să te împrietenești cu cel mai puternic roman al vremii, o însărcinare care te-ar fi putut năuci, căci, în ultimii ani, Republica fusese sfâșiată de războaie civile. Războaiele au izbucnit cu regularitate în timpul vieții Cleopatrei, asmuțindu-i, rând pe rând, pe comandanții romani unii împotriva celorlalți, în ceea ce a fost, de fapt, o luptă aprinsă a ambițiilor personale, încheiată de două ori, într-un mod neașteptat, pe pământ egiptean. Unul după altul, valurile de tulburări făceau să se cutremure lumea mediteraneană care căuta cu disperare, de fiecare dată, să-și reorienteze loialitățile și să-și redirecționeze „omagiile“. Tatăl Cleopatrei își legase soarta de Pompei cel Mare, strălucitul general roman căruia norocul părea să-i suradă veșnic. Pompei a devenit patronul familiei. A intrat, de asemenea, într-un război civil împotriva lui Iulius Cezar tocmai pe când, de cealaltă parte a Mediteranei, Cleopatra urca pe tronul țării sale. În vara anului 48 î. H., după o înfrângere zdrobitoare în lupta cu Cezar, Pompei fuge în Egipt unde, pe o plajă, va fi înjunghiat și apoi decapitat. Cleopatra avea douăzeci și doi de ani. Nu-i mai rămânea altceva de făcut decât să intre în grațiile noului stăpân al lumii romane. Ea a procedat foarte diferit de majoritatea celorlalți regi clientelari, ale căror nume, deloc întâmplător, au fost date uitării. În anii care au urmat, s-a luptat să întoarcă în favoarea sa implacabilele răsturnări de situație cu care se confrunta, schimbând din nou patronul după uciderea lui Cezar, și ajungând, în cele din urmă, cu protejatul acestuia, Marc Antoniu. De la distanță, domnia tinerei regine pare mai degrabă o amânare a inevitabilului, căci povestea ei s-a încheiat chiar înainte de a începe, deși, firește, nu așa trebuie să fi văzut ea lucrurile. Odată cu moartea Cleopatrei, Egiptul a devenit provincie romană. Avea să-și recapete autonomia abia în secolul XX.

Oare se poate spune vreun cuvânt de laudă despre o femeie care s-a culcat cu cei mai puternici doi bărbați din vremea ei? Posibil, dar nu într-o epocă

în care Roma controla firul narațiunii. Cleopatra s-a aflat la una dintre cele mai periculoase răscruci din istorie: cea dintre femei și putere. Femeile inteligente, avertizase Euripide cu câteva sute de ani în urmă, erau periculoase. Un istoric roman nu a văzut nicio problemă să desconsidere, în scrierile sale, o regină a Iudeii, numind-o „simplă marionetă” ca, după numai șase pagini, să o condamne pentru ambiția ei nesăbuită și pentru indecența cu care își etala autoritatea. Un tip de putere chiar și mai dezarmant își făcea, la rândul lui, simțită prezența. În contractele de căsătorie din secolul I, mireasa promitea să fie credincioasă și iubitoare. În plus, făgăduia să nu adauge poțiuni de dragoste în mâncarea și băutura soțului. Nu știm în ce măsură Cleopatra i-a iubit pe Antoniu și pe Cezar, dar știm, în schimb, că i-a convins să se supună dorințelor ei. Din punctul de vedere al romanilor, i-a „subjugat” pe amândoi. Era vorba, din start, despre un joc cu rezultat nul: puterea unei femei însemna, în același timp, înșelarea unui bărbat. Întrebată cum dobândise influența de care se bucura asupra lui Augustus, primul împărat roman, se pare că soția acestuia ar fi răspuns că „își păstrase cu scrupulozitate castitatea, îi îndeplinea bucuria să toate plăcerile, evita să se amestece în treburile lui și, mai mult decât orice altceva, închidea ochii la doamnele favorite care se bucurau de afecțiunea împăratului”. Desigur, nu avem niciun motiv pentru care ar trebui să luăm drept bună această „rețetă”. Pe de altă parte, Cleopatra era croită după un cu totul alt calapod. În cursul unei călătorii tihnite la pescuit, sub soarele languros al Alexandriei, n-a avut nicio problemă să-i sugereze celui mai renumit general roman al vremii să-și îndeplinească îndatoririle de bărbat.

Pentru romani, imoralitatea și anarhia erau atribute grecești. Cleopatra devenea astfel de două ori suspectă; o dată pentru că provenea dintr-o cultură cunoscută pentru „talentul natural manifestat în arta înșelăciunii” și, apoi, pentru că era locuitoare a Alexandriei. Romanii nu făceau deosebire între „exotic” și „erotic”; Cleopatra simboliza ocultul, Orientul mistic, cu pământurile lui sinuoase, senzuale, la fel de perverse și de autentice ca fluviul uimitor ce le traversa. Bărbații care au intrat în contact cu ea au părut să se piardă cu firea, sau, cel puțin, să-și schimbe prioritățile. Ea reușește să îl eclipseze pe Antoniu până și în propria lui biografie, scrisă de Plutarh. Are același efect și asupra unui istoric din secolul al XIX-lea, care o descrie, la momentul întâlnirii cu Cezar, drept „o fătucă destrăbălată de șaisprezece ani”. (Era mai degrabă o femeie de douăzeci și unu de ani, care știa cu adevărat ce voia.) Cântecele de sirenă al Orientului răsunase deja cu mult timp înainte de Cleopatra, dar acest lucru nu a avut prea mare importanță; ea venea din tărâmurile îmbătătoare

ale sexului și excesului. Așa că nu pare greu de înțeles de ce Iulius Cezar a făcut istorie, dar Cleopatra a devenit o legendă.

Punctul nostru de vedere este umbrat și de faptul că romanii care au spus povestea Cleopatrei s-ar putea să-și fi cunoscut aproape prea bine istoria. În repetate rânduri, se strecoară în relatările lor. Precum Mark Twain în Vaticanul copleșitor și supraaglomerat, am preferat, adesea, copiile în detrimentul originalului. Același lucru se poate spune și despre autorii clasici. Au amestecat relatări diferite, au modificat povestiri vechi. Au împovărat-o pe Cleopatra cu viciile altor ticăloși. Istoria exista pentru a fi repovestită, cu mai mult stil, dar nu neapărat și cu mai multă acuratețe. În scrierile din vechime, personajele negative poartă întotdeauna un purpuriu deosebit de vulgar, mănâncă prea multă friptură de păun, se răsfăță ungându-și pielea cu pomezi rare ori perle topite. Fie că se descria viața unei regine egiptene, blamată și avidă de putere sau a unui pirat nemilos, aceștia erau cunoscuți, în primul rând, pentru „extravaganța odioasă“ a accesoriilor pe care le etalau. Ticăloșia și opulența mergeau mână în mână; lumea se „topea“ în purpuriu și auriu. Și nu ajuta prea mult nici faptul că istoria se strecura, pe nesimțite, în mitologie, iar umanul pătrundea în divin. În lumea Cleopatrei puteai vizita relicvele lirei lui Orfeu sau în care puteai vedea, cu ochii tăi, oul din care ieșise Elena din Troia. (Se afla în Sparta.)

Istoria nu este scrisă doar de posteritate, ci și pentru posteritate. Sursele noastre de documentare, cele cu mintea cea mai ageră și mai pătrunzătoare, nu au cunoscut-o niciodată pe Cleopatra. Plutarh s-a născut la șaptezeci și șase de ani după moartea ei. (Scrisa în aceeași perioadă cu Matei, Marcu, Luca și Ioan.) Apian își redacta lucrările la mai bine de un secol distanță, iar Dio Cassius, la peste două. Povestea Cleopatrei diferă de cea a altor femei tocmai pentru că bărbații care au modelat-o – din propriile lor motive – au reușit mai mult să amplifice, decât să diminueze rolul jucat de ea. Relația ei cu Antoniu a fost cea mai îndelungată, dar cea pe care a avut-o cu rivalul acestuia, Augustus, s-a dovedit a fi cea mai trainică. Augustus avea să-i înfrângă pe Cleopatra și pe Antoniu. La Roma, pentru a-și spori gloria, noul învingător a prezentat o „versiune“ a reginei egiptene, demnă de publicațiile de scandal: o femeie insatiabilă, trădătoare, însetată de sânge și avidă de putere. El a hiperbolizat cu bună știință imaginea Cleopatrei căci numai așa era posibil să dea și propriei victorii o amplasare exagerată, acest lucru ajutându-l, de fapt, să se descotorosească de adversarul său dușman, fostul cumnat. Rezultatul final este la fel de denaturat ca o biografie a lui Napoleon scrisă, în secolul al XIX-lea, de britanici sau ca o istorie a Americii secolului XX, scrisă de președintele Mao.

Suitei de istorici deosebit de tendențioși, i se mai adaugă și o arhivă extrem de lacunară. Niciun papirus din Alexandria n-a supraviețuit. Aproape nimic din anticul oraș nu a mai rezistat la suprafață. În cel mai bun caz, este posibil să ne fi rămas un singur cuvânt scris de-al Cleopatrei. (În 33 î. H., ea – sau un scrib – a semnat pe un decret regal cu cuvântul grecesc *ginesthoi*, însemnând „așa am poruncit“.) Autorii clasici nu țineau seama de statistici și, ocazional, nici măcar de logică; relatările lor se bat cap în cap sau chiar se contrazic de-a dreptul. Apian este neglijent când vine vorba despre detalii, iar cronologia din scrierile lui Josephus Flavius lasă mult de dorit. Dio Cassius prefera retorica în detrimentul exactitudinii. Lacunele sunt atât de frecvente, încât par intenționate; aproape că avem de-a face cu o conspirație a tăcerii. Cum este posibil să nu existe un singur bust demn de încredere al Cleopatrei, dintr-o epocă a portretisticii desăvârșite, realiste? Scrisorile lui Cicero din primele luni ale anului 44 î. H. – când Cezar și Cleopatra erau împreună la Roma – nu au fost niciodată publicate. Cea mai amplă istorie grecească a epocii aproape că trece cu vederea această perioadă tumultuoasă. Este greu de spus ce lucruri ne-au scăpat. Apian promite mai multe detalii despre Cezar și Cleopatra în cele patru volume ale sale despre istoria Egiptului, care, din păcate, nu au rezistat timpului. Relatările lui Titus Livius se opresc cu un secol înainte de Cleopatra. Cunoaștem lucrările detaliate ale medicului ei personal doar din referințele lui Plutarh. Cronica lui Dellius a dispărut, împreună cu epistolele vulgare care – se spune – i-au fost trimise de Cleopatra. Până și Lucanus se împotmolește brusc, în mijlocul poemului său epic, exasperându-și cititorii și lăsându-l pe Cezar blocat în palatul tinerii regine, la izbucnirea Războiului Alexandrin. Iar în absența datelor concrete, miturile, ca niște plante cățărătoare ale istoriei, se grăbesc să se răspândească.

Lacunele din arhive nu reprezintă însă unicul obstacol, ci și ceea ce s-a construit în timp în jurul lor. Aspectele politice au căzut pe planul secund, lăsând loc aspectelor amoroase. O femeie cu spirit de comandant, carismatică, versată în materie de politică, diplomatie și administrație, fluentă în nouă limbi străine, înzestrată cu darul de a vorbi frumos și convingător (se spunea că avea „limbă de aur“), Cleopatra pare, cu toate acestea, creația comună a propagandiștilor romani și a regizorilor de la Hollywood. Este lăsată să dea un aer învechit de epocă unui lucru despre care știm că a existat dintotdeauna: sexualitatea feminină puternică. Doar că momentul istoric în care s-a desfășurat viața ei s-a nimerit să fie foarte prost. Nu numai că povestea i-a fost scrisă de propriii dușmani, dar a avut și marele ghinion ca toată lumea să fie cu ochii pe ea tocmai pe când poezia latină începea să se impună. Supraviețuiește – în

adevăratul înțeles al cuvântului – într-o limbă care îi era ostilă. Născocirile s-au răspândit din ce în ce mai mult. Printre sursele de documentare folosite pentru *Cezar și Cleopatra*, George Bernard Shaw enumeră și propria lui imaginație. Ca să nu mai spunem că destui istorici s-au bazat, pe Shakespeare, lucru care, deși pare lesne de înțeles, este ca și când ai confunda spusele lui George C. Scott cu cele ale lui Patton¹.

Să refacem imaginea Cleopatrei înseamnă nu doar să valorificăm puținele date existente, ci să îndepărtăm, de asemenea, zidul de mituri și propagandă ridicat în jurul ei de atâta amar de vreme. Cleopatra a fost o femeie de origine greacă a cărei istorie a căzut în sarcina unor bărbați cu destine legate de Roma, cei mai mulți dintre ei oficiali ai Imperiului. Metodele lor de documentare rămân neclare pentru noi. Rare erau ocaziile în care își numeau sursele. Se bazau în mare măsură pe memorie. După standardele moderne, aceștia nu sunt decât niște polemisti, apologeti, moralisti, fabuliști, simpli scribi care, fie au adaptat alte scrieri, fie le-au copiat cuvânt cu cuvânt. În ciuda erudiției sale, Egiptul Cleopatrei nu a dat lumii niciun istoric de seamă. Nu putem decât să ne mulțumim cu documentele pe care le avem. Or fi ele pline de neajunsuri, dar sunt și singurele de care dispunem. Nu există un consens universal nici măcar în privința celor mai elementare detalii din viața reginei: nu știm sigur cine a fost mama ei sau cât timp a locuit la Roma, de câte ori a fost însărcinată, dacă ea și Antoniu au fost căsătoriți, ce s-a petrecut în bătălia care i-a pecetluit soarta sau cum a murit.² Am încercat să am în vedere, aici, cine a avut, într-adevăr, acces la informații și cine a fost scriitor „demn” de rubrica de bârfe, cine a văzut cu ochii lui Egiptul, cine îl disprețuia și cine se născuse acolo, cine avea ceva împotriva femeilor, cine scria cu zelul acela specific convertiților romani, cine cu cine avea ceva de împărțit, cine urmărea să-și mulțumească împăratul sau să-și desăvârșească hexametrul. (M-am bazat puțin pe Lucanus. A fost mai apropiat de evenimente, înaintea lui Plutarh, Apian sau Dio Cassius. Dar a fost și poet și, prin urmare, dornic de senzational.) Relatările, chiar și atunci când nu sunt nici tendențioase, nici încălcite, par adesea exagerate. Așa cum am menționat mai devreme, în Antichitate nu existau scrieri simple, lipsite de strălucire. Scopul era să-ți uimești cititorul. Nu am încercat să trag concluzii,

¹ Este vorba despre actorul George Campbell Scott, care în anul 1970, a interpretat rolul generalului George S. Patton, în pelicula „Patton”. (N. tr.)

² Nici măcar scriitorii de ficțiune nu cad de acord în privința lui Cezar și a Cleopatrei. Cezar o iubește (Handel); nu o iubește (Shaw); o iubește (Thornton Wilder). (N. a.)

deși, ocazional, am pus cap la cap posibilitățile. Ceea ce pare doar „probabil“, așa și rămâne, o simplă probabilitate – cu toate că opiniile diferă radical chiar și în privința posibilităților. Aspectele ireconciliabile rămân de neconciliat. În mare, am încercat să refac contextul. Într-adevăr, Cleopatra și-a ucis frații, dar Irod și-a asasinat copiii. (Ca mai apoi să se vaite că este „cel mai nefericit dintre tați“.) Și, după cum ne reamintește Plutarh, un asemenea comportament era axiomatic în rândul suveranilor. Cleopatra nu era neapărat frumoasă, dar bogăția ei, cât și palatul pe care-l stăpânea, îi lăsa pe romani fără grai. De pe un țărm pe celălalt al Mediteranei, lucrurile se percepeau cu totul diferit. Ultimele decenii de cercetări privind femeile din Antichitate și din Egiptul elenistic luminează considerabil tabloul. Am încercat să risipesc ceața melodramei din ultimele scene ale vieții Cleopatrei, care transformă până și cele mai sobre cronici în adevărate telenovele. Uneori, din anumite motive, dramele de proporții trebuie să se impună totuși. Cleopatra a trăit într-o epocă a personalităților impresionante, fascinante, la sfârșitul căreia cei mai mari actori ies brusc din scenă. O lume întreagă se prăbușește în urma lor.

Cu toate că există o mulțime de lucruri pe care noi nu le cunoaștem despre Cleopatra, există și o mulțime de lucruri pe care nici ea nu le știa despre sine. De exemplu, nu a știut că trăia în secolul I î. H., nici că trăia în epoca elenistică, ambele creații ale istoriografiei moderne. (Epoca elenistică începe cu moartea lui Alexandru cel Mare, în 323 î. H., și se încheie în 30 î. H., cu moartea Cleopatrei. A fost poate cel mai bine definită ca fiind o epocă grecească în care grecii nu au jucat niciun rol.) Nu a știut că era Cleopatra a VII-a din mai multe motive, printre care și faptul că, în realitate, era doar cea de-a VI-a conducătoare a Egiptului care a purtat numele „Cleopatra“. Nu a cunoscut pe nimeni cu numele de Octavian. Bărbatul care a înfrânt-o și a detronat-o, a împins-o la suicid și a pus, în mare parte, bazele legendei sale, era botezat Gaius Octavianus. La vremea când acesta a intrat, într-un mod semnificativ, în viața Cleopatrei, se autodenumea deja Gaius Iulius Cezar, după ilustrul său unchi, amantul ei, care îl adoptase prin testament. Noi îl cunoaștem drept Cezar Augustus, titlu pe care și l-a însușit abia la trei ani după moartea Cleopatrei. Aici apare ca Octavian, pentru că scena lumii a fost, ca întotdeauna, neîncăpătoare pentru doi Cezari.

Cele mai multe denumiri de locuri din Antichitate s-au schimbat până în zilele noastre. Am urmat exemplul de apreciat al lui Lionel Casson, optând pentru familiaritate în defavoarea preciziei. Așadar, Beritus apare în această